

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ที่มา และความคืบหน้าของสภาพพัฒนาการเมือง” เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการดำเนินงานที่มีส่วนในการพัฒนาการเมืองตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ต้องการให้การเมืองของประเทศไทยมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมและมีความเข้มแข็งของการเมืองภาคประชาชน โดยแบ่งหัวข้อย่อยตามความคืบหน้าของสภาพพัฒนาการเมืองดังนี้

1. แนวทางการผลักดันการพัฒนาการเมืองของสภาพพัฒนาการเมือง
2. ความคืบหน้าของสภาพพัฒนาการเมือง
3. ปัญหาและอุปสรรคของสภาพพัฒนาการเมือง
4. แนวทางการพัฒนาการเมืองของสภาพพัฒนาการเมือง

แนวทางการผลักดันการพัฒนาการเมืองของสภาพพัฒนาการเมือง

แนวทางการดำเนินงานของสภาพพัฒนาการเมืองที่ผ่านมาเน้นเป็นการดำเนินผ่านการขับเคลื่อนตามแผนพัฒนาการเมืองที่มีเนื้อหาที่ครอบคลุมในการที่พัฒนาการเมืองไทย โดยเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของการเมืองไทยผ่านการสร้างการเมืองแบบประชาสังคมให้ชุมชนมีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองจากระดับรากฐานขึ้นสู่ระดับโครงสร้างเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองแบบเก่าที่รัฐเป็นผู้กำหนด และสร้างแบบแผนให้ประชาชน

สภาพพัฒนาการเมืองถูกจัดตั้งเพื่อเป็นองค์กรที่ช่วยกระตุ้น ผลักดัน ให้ทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดจากแผนพัฒนาการเมือง สมัยรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เห็นว่า เมื่อเป็นแค่แผนก็ไม่ได้ ควรจะมีองค์กรมากำกับดูแล ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีการกำหนดว่าให้มีการทำแผนพัฒนาการเมือง และให้มีสภาพพัฒนาการเมืองขึ้นมาเพื่อให้มาดูแลการดำเนินการตามแผน จึงทำให้เกิดสภาพพัฒนาการเมืองขึ้นมา (สัมภาษณ์อาจารย์เกียรติชัย ณ นคร รองเลขาธิการสภาพพัฒนาการเมือง ฝ่ายวิชาการ, 15 ก.ย. 53)

สภาพพัฒนาการเมืองจึงแนวทางการพัฒนาการเมืองตามแผนพัฒนาการเมือง ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการเมืองจะเป็นไปในทิศทางตามแผนพัฒนาการเมืองซึ่งในแผนพัฒนาการเมือง

จะมีความครอบคลุมชัดเจนในการพัฒนาการเมืองโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ การพัฒนาการเมือง 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน พร้อมทั้งการส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม และชุมชน นับเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพประชาธิปไตย (Strong democracy) หากเมื่อประชาชนของสังคมมีความตระหนักรู้ถึง สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของความเป็นพลเมืองมีสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนร่วม พลเมืองต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมตระหนักในสิทธิขั้นพื้นฐานที่ตนพึงจะได้รับต่อสังคม ผู้ใดจะละเมิดสิทธิ อันเป็นของเขาแต่ชอบธรรมไม่ได้ ในการสร้างพลเมืองที่เข้มแข็งจำเป็นต้องอาศัยแนวทาง หลายประการ อาทิ กระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการพัฒนาเครื่องมือหรือกลไกต่าง ๆ เพื่อให้ พลเมืองสามารถมีช่องทางในการแสดงออกซึ่งสิทธิและเสรีภาพด้วยเหตุนี้จึงเป็นผลให้ยุทธศาสตร์ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมถูกจัดให้เป็น ยุทธศาสตร์ลำดับแรกของแผนพัฒนาการเมืองซึ่งการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ ประกอบด้วยพันธกิจหลัก 5 ด้าน เป็นแผนที่นำไปสู่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และส่งเสริม ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ซึ่งพันธกิจต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบด้วย

1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของพลเมืองและสิทธิชุมชน (Strong citizen and community rights)

2) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Human rights)

3) การเสริมสร้างสถาบันสื่อมวลชนที่เป็นอิสระ (Free press)

4) การสร้างกลไกการปรึกษาหารือสาธารณะ (Public consultation)

5) การสร้างกลไกรับฟังความคิดเห็นของเสียงข้างน้อย (Exit and voice)

2. ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันประเทศไทย มีรัฐธรรมนูญถึง 17 ฉบับ หากพิจารณากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยไทยภายในระยะเวลา 75 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าพัฒนาการทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชะงักงันในขั้นตอนการพัฒนาไปสู่การสร้างระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

การชะงักงันในการพัฒนาการเมืองไทยที่ผ่านมา เริ่มต้นจากการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดกรอบกติกาการเลือกตั้ง เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นก็นำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาล

และเมื่อมีรัฐบาลเข้าบริหารประเทศก็มักประสบปัญหาความไร้เสถียรภาพของฝ่ายบริหาร ปัญหาความไม่โปร่งใสและการทุจริตซึ่งเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ทั้งโดยกระบวนการทางรัฐสภา และการรัฐประหารโดยกองทัพ และนำไปสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว และท้ายที่สุดก่อเกิดเป็นกระแสการเรียกร้องการปกครองแบบประชาธิปไตย เรียกร้องการเลือกตั้ง เรียกร้องรัฐบาลที่มาจากประชาชน และการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

จากพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมาจะพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยหลักแล้วจะอยู่ภายใต้บทบาทของชนชั้นนำเป็นสำคัญ ในขณะที่ประชาชนมีบทบาทหลักเพียงการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่เพียงอย่างเดียว ส่งผลให้การพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยในภาคประชาชนเป็นไปอย่างเชื่องช้า ด้วยเหตุดังกล่าว แผนพัฒนาการเมืองฉบับนี้ จึงมุ่งเน้นความสำคัญของการสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อสร้างรากฐานให้กับระบบประชาธิปไตยของไทยในระยะยาว

ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีพันธกิจหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1) การเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองแก่พลเมือง (Civic education)
 - 2) การเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative democracy)
 - 3) การเสริมสร้างประชาธิปไตยทางตรง (Direct democracy)
3. ยุทธศาสตร์ด้านคุณธรรม และจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง

ในอดีตที่ผ่านมา ปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมือง นับเป็นปัญหาหลักประการหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองไทยในปัจจุบัน ส่งผลให้นักธุรกิจสามารถเข้าสู่การแสดงบทบาททางการเมืองมากขึ้น และนำไปสู่การเกิดสภาพปัญหาในลักษณะการอาศัยตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองเพื่อทำธุรกิจของครอบครัวและวงศ์ตระกูล

เนื่องจากการบริหารประเทศนั้น ต้องยึดหลักผลประโยชน์สาธารณะ (Public interest) มากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Private interest) เพราะฉะนั้นหากนักการเมืองขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองแล้วก็มักจะก่อปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ

อาทิเช่น การมิได้รับความเป็นธรรมของกลุ่มธุรกิจที่ไม่ได้อยู่ฝ่ายเดียวกับรัฐบาล การกำหนดนโยบายต่าง ๆ อาจเอื้อต่อกลุ่มทุนในรัฐบาลด้วย และทำให้การออกนโยบายต่าง ๆ ได้ประโยชน์กับคนเพียงบางกลุ่ม เป็นต้น

ดังนั้น ยุทธศาสตร์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำและนักการเมืองจึงถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมือง เนื่องจากเป็นกลไกในการชักนำบุคลากรที่มีศักยภาพคุณธรรมและจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมือง และเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีให้มีมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการจัดระบบการเลือกสรรผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างชอบธรรม ซึ่งการสร้างผู้นำและนักการเมืองที่มีคุณธรรมมีความสามารถ และมีความรับผิดชอบต่อประชาชนนั้น ต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง การมีบทลงโทษอย่างจริงจังต่อผู้นำและนักการเมืองที่ประพฤติผิดหรือทุจริต การจัดให้มีกลไก สถาบันหรือองค์กรในการอบรมหรือให้การศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้นำและนักการเมือง

นอกจากนี้ยังควรที่จะต้องมีการสร้างระบบหรือกลไกการควบคุม ตรวจสอบและมีบทลงโทษทางสังคมสำหรับผู้ทำความผิดทางการเมือง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาการเมืองไทยด้วยเหตุที่ประเด็นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมของผู้นำและนักการเมืองกับเรื่องทุนหรือผลประโยชน์ เป็นเรื่องที่สังคมต้องหาฉันทานุมติในการหากลไกและมาตรการป้องกันปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ และนักการเมืองที่เกี่ยวข้องเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนหรือการประพฤติมิชอบในขณะดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อการพัฒนากระบวนการเมืองไทยในอนาคต

อย่างไรก็ดีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ใน หมวดที่ 13 ว่าด้วยจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 279 – 290 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำประมวลจริยธรรมขึ้นด้วย รวมทั้งกำหนดให้มีกลไกและระบบในการดำเนินงาน เพื่อให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดขั้นตอนการลงโทษตามความร้ายแรงแห่งการกระทำ

ดังนั้น กลยุทธ์การพัฒนาในยุทธศาสตร์ว่าด้วยคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ และนักการเมือง ในแผนพัฒนาการเมืองฉบับนี้ จึงเป็นเหมือนแนวทางที่ช่วยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ ในประเด็นคุณธรรมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และต้องมีส่วนร่วมในการช่วยกันสอดส่องดูแลคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้สอดคล้องกับประมวลจริยธรรมที่ภาครัฐได้จัดทำขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญยุทธศาสตร์ที่ 3 : คุณธรรม และจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง 71 แผนแม่บทพัฒนาการเมือง

ยุทธศาสตร์ด้านคุณธรรม และจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักการเมือง และส่งเสริมให้บุคลากรที่มีคุณธรรม และจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมืองและมีพันธกิจที่สำคัญ 4 ประการดังต่อไปนี้

- 1) การแยกทุนจากการเมือง (Politics and capital)
- 2) การสร้างกลไกป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interest)
- 3) การสร้างระบบการควบคุมและลงโทษทางสังคม (Social sanction)
- 4) การพัฒนากลไกการคัดสรรบุคลากรที่มีคุณธรรมจริยธรรม (Political recruitment)

4. ยุทธศาสตร์ด้านธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร

หลักธรรมาภิบาล หรือเรียกตามชื่อภาษาอังกฤษว่า Good governance เป็นทั้งหลักการพื้นฐานและยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนสังคมที่ไม่เพียงแต่สังคมการเมืองไทยเท่านั้นที่ต้องการให้เกิดขึ้น แต่นานาอารยประเทศในโลกต่างนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมืองและการบริหาร เพราะเชื่อว่าหลักธรรมาภิบาลสามารถนำมาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางการเมืองและการบริหาร โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ ช่วยเสริมสร้างคุณค่าและจิตสำนึกทางปัญญา วัฒนธรรม และจริยธรรมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมสร้างความชอบธรรมและความเป็นธรรมในสังคม สร้างความโปร่งใส ความสามารถตรวจสอบได้ยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพตามมาตรฐานมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) มีข้อสรุปร่วมกันว่าหลักธรรมาภิบาลนั้นจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ความสำเร็จ สำหรับสังคมการเมืองไทยนั้น รูปธรรมที่ชัดเจนที่สุดในการนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่คือ ในสมัยนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย โดยการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาระเบียบดังกล่าวมีเป้าหมายที่จะสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีขึ้นในระบบต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนระเบียบดังกล่าวกำหนดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีไว้ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และมีการสั่งการให้หน่วยงานราชการหรือองค์กรของรัฐต้องดำเนินการตาม

ระเบียบฯ นี้ โดยกำหนดให้ส่วนราชการต่าง ๆ ต้องเสนอแผนงานหรือโครงการที่ดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลระบุเป้าหมายที่ต้องการ วิธีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ตัวชี้วัด ผลผลิต ผลลัพธ์ และปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการ ซึ่งการดำเนินการนี้ส่วนราชการต่าง ๆ ต้องต้องรายงานผลการดำเนินการต่อสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ทุกปี

อย่างไรก็ดีการริเริ่มนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการครั้งนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลที่เกิดขึ้น ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินในระบบราชการมากกว่าจะมุ่งสร้างหลักธรรมาภิบาลทางการเมือง แม้ว่าในอดีตผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะผู้นำ และคณะผู้บริหารของสังคมการเมืองไทยที่ผ่านมาจะมีถ้อยแถลงหรือประกาศนำหลักธรรมาภิบาลมายึดเป็นแนวทางหลักในการดำเนินการทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ในความเป็นจริงที่ปรากฏ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่นั้น มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ หรือตั้งข้อสงสัยในเรื่องการบริหารจัดการทางการเมือง และการบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้ประกาศไว้

จากสภาพการเมืองการปกครองในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเด็นปัญหาสำคัญของการเมืองการปกครองในสังคมการเมืองไทยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การบริหารจัดการทางการเมืองและการบริหารจัดการตามระบบ 97 แผนแม่บทพัฒนาการเมืองราชการ ในคณะผู้บริหารประเทศแทบทุกชุดที่ผ่านมามักเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยว่าส่อไปในทางทุจริตประพฤตินิชอบอย่างกว้างขวางหน่วยงาน องค์กรอิสระ ถูกครอบงำทางการเมือง ไม่สามารถสนองตอบเจตนารมณ์ตามที่ได้เคยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทำให้การดำเนินกิจการทางการเมืองเกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการตามที่เคยปรากฏ นอกจากนี้ ยังส่งผลให้เกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง การปกครองในหลายประการอันมีสมควรที่จะเกิดขึ้น ทั้งที่องค์กรหรือหน่วยงานตามรัฐธรรมนูญสามารถที่จะแก้ไขปัญหาให้ระบบดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งหากกล่าวอย่างถึงที่สุดแล้ววิกฤติการณ์ทางการเมืองการปกครองเหล่านี้ มักมีสาเหตุหลักมาจากผู้นำทางการเมืองและคณะผู้บริหารหลักเล็งละเลย เพิกเฉย ไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหารอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ยุทธศาสตร์ด้านธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในระบบการเมืองการปกครอง และการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมุ่งเน้นให้ระบบการเมือง การปกครอง และการบริหารราชการแผ่นดินมีความบริสุทธิ์

ยุติธรรม มีประสิทธิภาพโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งในกระบวนการจัดการทางการเมืองและการบริหารนั้น ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ได้มากที่สุดตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตามการดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ข้างต้นจึงมีข้อเสนอเบื้องต้นในการดำเนินการ ดังนี้

1) ภาครัฐจำเป็นต้องปรับแนวคิดในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองและการบริหารใหม่ โดยมุ่งสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนคำนึงถึงผลกระทบต่อสาธารณะ หลักการบริหารมีพื้นฐานอยู่บนหลักความชอบธรรม ประสิทธิภาพในการทำงาน การตรวจสอบ ถ่วงดุลความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม โดยรัฐให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

2) ทบทวน ปรับปรุงบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบ และกระบวนการดำเนินการให้มีความชัดเจน ทันต่อสภาพการณ์ เพื่อที่องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องต่อบริบทแวดล้อมในโลกปัจจุบัน

3) ภาคประชาชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกระดับโดยการติดตาม ตรวจสอบ ใฝ่ระวัง ถึงการดำเนินการทางการเมืองและการบริหารของบุคคลเหล่านี้ว่าเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลหรือไม่ อย่างไรก็ตามโดยภาคประชาชนต้องตระหนักว่าการเมืองเป็นเรื่องของชีวิตประชาชนทุกคน

ด้วยความจำเป็น วัตถุประสงค์ และข้อเสนอเบื้องต้นในการดำเนินการตามที่กล่าวข้างต้นทำให้ยุทธศาสตร์ด้านธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร มีพันธกิจที่สำคัญ 7 ประการ ในการดำเนินการเพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ กล่าวคือ

- 1) การเสริมสร้างสถาบันการเมือง (Political institutionalization)
- 2) การสร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ (Effective checks and balances)
- 3) การสร้างระบบการตรวจสอบและการรับผิดชอบทางการเมือง (Political accountability)
- 4) การเสริมสร้างระบบการบริหารการปกครองตามหลักนิติธรรม (The rule of law)
- 5) การสร้างความชอบธรรมทางการเมือง (Political legitimacy)
- 6) การเสริมสร้างระบบการเมืองและการบริหารโดยเน้นผลประโยชน์สาธารณะ (Public interests)
- 7) การเสริมสร้างความโปร่งใสทางการเมืองและการบริหาร (Political and administrative transparency)

5. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง การจัดการความขัดแย้ง และการสร้างสังคมสมานฉันท์
 การเมืองด้วยเหตุที่ความมั่นคงของชาติ หมายรวมถึงทั้งการปกป้องวิถีชีวิตคนใน
 สังคมการดูแลให้สังคมสามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ โดยที่สังคมเกิดความสูญเสียน้อยที่สุด
 รวมถึงการจัดการความขัดแย้งภายในสังคม โดยการทำให้คนในชาติมีวิถีที่จะจัดการกับความเห็น
 ที่ต่างกันโดยลักษณะที่ทำให้ทุกกลุ่มความเห็นมีพื้นที่ดำรงอยู่ในสังคมร่วมกันได้อย่างสันติ และ
 การจัดการความขัดแย้งภายนอก เพื่อให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ร่วมกับเพื่อนบ้าน
 อย่างมีความสมานฉันท์

ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง การจัดการความขัดแย้ง และการสร้างสังคมสมานฉันท์
 จึงมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อวางแนวทางการพัฒนาระบบการเมืองไทยให้เอื้ออำนวยต่อ
 การเสริมสร้างการอยู่รอดปลอดภัยของคนในสังคมและความมั่นคงของชาติบนเงื่อนไขของการบรรลุ
 เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ใน 3 ประการ คือ ประการแรกการปกป้องและรักษาเอกราช อธิปไตย
 และบูรณภาพแห่งดินแดน ประการที่สอง การดูแลให้ประชาชนในชาติ อยู่เย็นเป็นสุขมีความสามัคคี
 เคารพซึ่งกันและกัน พร้อมร่วมมือร่วมใจประสานพลังกันเมื่อชาติมีภัย และสามารถดำรงรักษา
 สถาบันสำคัญของชาติ ประการที่สาม การปกป้องและรักษาเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรี และผลประโยชน์
 ของชาติในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดี การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของชาติ โดยผ่าน
 กระบวนการพัฒนาในมิติทางการเมือง จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและ
 ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการปัญหาที่ถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทั้งภายในและ
 ภายนอกประเทศชาติเนื่องจากบริบทด้านความมั่นคงในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากบริบทของ
 โลกยุคสงครามเย็นซึ่งปัญหาความมั่นคงของชาติเกิดจากการเผชิญภัยคุกคามจากภายนอกที่
 ตั้งอยู่บนความขัดแย้งระหว่างรัฐต่อรัฐอย่างชัดเจน และด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การมองวิธีการจัดการ
 ด้านความมั่นคงด้วยการเพิ่มความเข้มแข็งด้านอาวุธเป็นสำคัญ

ในบริบทปัจจุบัน ประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงมิได้จำกัดตัวอยู่เพียงมิติของ
 ภัยคุกคามทางการทหาร และการปกป้องเอกราชอธิปไตยเช่นในอดีต หากแต่เป็นวิกฤตการณ์
 ด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงของประเด็นความขัดแย้งในระดับโลก การจัดการ
 ความขัดแย้งและความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และการสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกันของ
 คนในชาติ ดังนั้น การเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ นอกเหนือจากการมุ่งสร้างความแข็งแกร่ง
 ทางด้านกำลังอาวุธให้มีความก้าวหน้าและทันสมัยแล้วยังต้องให้ความสำคัญกับการมุ่งลดเงื่อนไข
 ต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติไปพร้อมกันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การขจัดปัญหาความยากจน ความไม่เป็นธรรม การขาดความเอื้ออาทร การแย่งชิงทรัพยากร ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างฝักฝ่ายกลุ่มต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่ความรุนแรงและการทำลายล้างชีวิตซึ่งกันและกัน

การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่มีเป้าหมายเพื่อการสร้างสังคมที่มีความสมานฉันท์และสันติภาพอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติผ่านมิติ การจัดการปัญหาแบบสันติวิธี ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การทำให้คนในสังคมยอมรับการอยู่ร่วมกันบนกติกาเดียวกัน การลดเงื่อนไขในการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เมื่อเผชิญกับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ตลอดจนการเสริมสร้างกลไกในการจัดการความขัดแย้งเพื่อหาข้อยุติร่วมกันอย่างสันติ ทั้งนี้การเสริมสร้างความมั่นคงของชาติผ่านมุมมองแบบสันติวิธี จำเป็นจะต้องตั้งอยู่บนความคิดที่ว่าปัญหาความขัดแย้งในตัวเองมิได้เป็นปัญหาความมั่นคงแต่การจัดการความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงต่างหากที่เป็นปัญหาความมั่นคง เพราะการจัดการความขัดแย้งอย่างไม่ถูกต้องจนเกิดความรุนแรงขึ้นในสังคมย่อมส่งผลให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกลายเป็นที่มาของการทำลายความสามัคคีของคนในชาติ ซึ่งเป็นการทำลายความมั่นคงภายในชาติในระยะยาว

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง การจัดการความขัดแย้ง และการสร้างสังคมสมานฉันท์ไปสู่การบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ข้างต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินพันธกิจที่สำคัญอย่างน้อย 4 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) การเสริมสร้างความมั่นคงภายในชาติ (Internal security)
 - 2) การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี (Nonviolent conflict management)
 - 3) การเสริมสร้างความอดทนอดกลั้นทางการเมืองให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม (Political toleration)
 - 4) การเสริมสร้างความสามารถในการอยู่ร่วมกันของคนในชาติท่ามกลางความหลากหลาย (balance of conformity and diversity)
6. ยุทธศาสตร์ด้านการกระจายอำนาจ และการสร้างความเป็นธรรมในการบริหารทรัพยากร

การกระจายอำนาจถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาการเมืองไทยให้ เป็นไปตามหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการกระจายอำนาจเป็น เครื่องมือสำคัญที่จะส่งเสริม และสนับสนุนความเข้มแข็งทางการเมืองทั้งในระดับชาติและ ระดับท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจในแผนยุทธศาสตร์ที่ 6 นี้ไม่ได้หมายความถึง แต่เฉพาะการกระจายอำนาจจากรัฐบาลสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ยังหมายถึง การเสริมสร้างความสำนึกในการเป็นเจ้าของท้องถิ่น (Local ownership) การกระจายความเป็น ธรรม และการสร้างความเป็นธรรมในการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น (Resource management fairness) การถ่ายโอนอำนาจให้แก่ท้องถิ่น (Devolution) รวมถึงการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่าย ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local network strengthening) อีกด้วย

ยุทธศาสตร์ด้านการกระจายอำนาจและการสร้างความเป็นธรรมในการบริหาร ทรัพยากรนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับพื้นฐาน ให้มีความเข้มแข็งและ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นองค์กรชุมชน ภาคีท้องถิ่นต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมใน กิจกรรมของท้องถิ่นในทุกกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการทรัพยากรและ การพัฒนาท้องถิ่น ด้วยความจำเป็นวัตถุประสงค์ข้างต้นเป็นผลให้ยุทธศาสตร์ด้านการกระจายอำนาจ และการสร้างความเป็นธรรมในการบริหารทรัพยากร ประกอบด้วยพันธกิจอย่างน้อย ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) การเสริมสร้างความสำนึกในการเป็นเจ้าของท้องถิ่น (Local ownership)
- 2) การสร้างความเป็นธรรมในการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น (Resource management fairness)
- 3) การสร้างกลไกการถ่ายโอนอำนาจให้แก่ท้องถิ่น (Devolution)
- 4) การพัฒนาเครือข่ายร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local network strengthening)

กรอบยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้านดังกล่าว ถูกกำหนดขึ้นบนฐานของการมุ่งแก้ไขปัญหาใน ระบบการเมืองไทยอย่างครอบคลุมในทุกด้าน นับตั้งแต่ปัญหาเชิงโครงสร้าง สถาบันทางการเมือง ปัญหาด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ปัญหาด้านวัฒนธรรมทางการเมือง ปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน การตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล การกระจายอำนาจการบริหารจัดการท้องถิ่น รวมทั้งปัญหาด้านความมั่นคงและความขัดแย้งทางสังคม ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นเป้าหมายใน การขับเคลื่อนการพัฒนาการเมืองจากภาคประชาสังคม เพื่อเป็นกลไกผลักดันการเปลี่ยนแปลงใน ระบบการเมืองเป็นสำคัญ (สัมภาษณ์คุณรัฐศิริรินทร์ ว่างานนท์ นักวิชาการสภาพัฒนาการเมือง, 8 กันยายน 2553)

ซึ่งในแผนพัฒนาการเมืองจะมีการบอกถึงแนวทางการปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติในรูปของโครงการเพื่อให้เกิดการผลักดันการพัฒนาการเมืองให้มีความเข้มแข็งได้ แต่ในสภาวะทางการเมืองที่เป็นอยู่ปัจจุบันสภาพพัฒนาการเมืองมีแนวคิดที่จะเน้นการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนเป็นสำคัญ เนื่องจากการพัฒนาการเมืองยั่งยืนนั้น คือ การสร้างให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดี โดยเฉพาะการใช้สิทธิเลือกตั้งที่ดีมีความรับผิดชอบ รู้ถึงความสำคัญของสิทธิการเลือกตั้ง รู้ว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งที่ดีมีความรับผิดชอบ ไม่เห็นแก่สินจ้าง จะเกิดผลดีทางการเมือง และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน อย่างไรก็ตามเป็นที่มาที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ การสร้างสังคมให้เจริญมั่นคงในทางที่พึงปรารถนา แต่ถ้าสังคมขาดการพัฒนาทางการเมือง สังคมนั้นย่อมประสบอุปสรรคและปัญหาทุกด้าน โดยเฉพาะจะส่งผลโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมนั้นว่า เป็นชีวิตความเป็นอยู่ที่ขาดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และต้องดำรงชีวิตอยู่ภายใต้การกดขี่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบธรรมจากผู้มีอำนาจทางการเมือง การพัฒนาการเมืองของสภาพพัฒนาการเมืองจึงเน้นไปที่ประชาชน เพราะมีความเชื่อมั่นว่าหากประชาชนนั้นมีความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตยย่อมทำให้การเมืองระดับบนมีการเปลี่ยนแปลง และสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองได้ (สัมภาษณ์ ดร.ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยานพิกษ์ รองประธานกรรมการสภาพพัฒนาการเมือง, 10 ก.ย. 2553)

แนวทางการพัฒนาการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความสนใจ ความเข้าใจในกระบวนการเมืองระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูง รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญว่า ถ้าประชาชนทั่วไปไม่มีความตื่นตัวทางการเมืองสนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และหลักการของการเมืองระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงจังและมีพลังแล้ว ระบอบประชาธิปไตยในสังคมนั้น ก็ยังเป็นระบอบประชาธิปไตยในขอบเขตจำกัด และถูกผูกขาดหรืออยู่ในความรับผิดชอบของคนในวงจำกัด ไม่ใช่ทั่วไปซึ่งเป็นการขัดต่อหลักประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ที่จะต้องเปิดโอกาสหรือให้ประชาชนโดยทั่วไปมีสิทธิมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันได้เกิดความตื่นตัวเรียกร้องให้มีการเปิดโอกาส ส่งเสริม และพัฒนา "การเมืองภาคประชาชน" ให้เข้มแข็ง มีพลังและชอบด้วยเหตุผล เพื่อจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองของกลุ่มบุคคลที่เรียกว่านักการเมืองนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยหลักการ เหตุผลและรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติอย่างโปร่งใสการเมืองภาคประชาชนที่มีการเรียกร้องกันในปัจจุบันก็คือ สิทธิที่จะมี

ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั่นเอง (สัมภาษณ์ ดร.ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์ รองประธานกรรมการสภาพัฒนาการเมือง, 10 ก.ย. 2553)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกรูปแบบต้องเกิดขึ้นจากความสมัครใจ มิใช่เป็นการบังคับหรือการระดม (mobilization) ดังที่ปรากฏอยู่ในการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่ไม่สมบูรณ์ เป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้นำ (guided democracy) ซึ่งผู้นำนั้นอาจอยู่ในระบบทหารหรือเผด็จการพลเรือน (ทั้ง 2 ระบบประเทศไทยผ่านประสบการณ์เหล่านี้มาแล้วในอดีต) รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเกิดขึ้นในวงแคบ ๆ หรือเป็นกิจกรรมที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนมากนัก เช่น การเข้าฟังการอภิปรายประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคม หรือการเขียนบทความหรือแสดงความคิดเห็นทางเศรษฐกิจและการเมืองผ่านสื่อสารมวลชนต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ระหว่างมวลสมาชิกของชุมชนหรือที่เรียกอย่างสามัญว่า “สภาקהแพ” การขอเข้าพบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นตัวแทนของตนเพื่อเสนอปัญหา หรือความเห็นบางประการให้ตัวแทนของประชาชนได้รับรู้ปัญหาและความต้องการเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นโครงการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงเกิดผลดี รวมตลอดถึงการใช้สิทธิมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญมากขึ้น เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง และสิทธิออกเสียงประชามติอย่างรับผิดชอบ การใช้สิทธิเข้าชื่อเพื่อใช้อำนาจควบคุมตรวจสอบพฤติกรรมอันไม่ถูกไม่ควรของนักการเมือง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลสำคัญยิ่งขึ้น เช่น การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้อง สิทธิทางการเมืองที่พึงมีพึงได้ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ดังที่ปรากฏในประวัติศาสตร์การเมืองระบอบประชาธิปไตย ดังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เหตุการณ์วันมหาวิปโยคเมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เหตุการณ์สลายการชุมนุมคนเสื้อแดงเมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 ที่ผ่านมา เป็นต้น (สัมภาษณ์ ดร.ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์ รองประธานกรรมการสภาพัฒนาการเมือง, 10 ก.ย. 2553)

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการเมืองของสภาพัฒนาการเมืองต้องประกอบด้วยกระบวนการขับเคลื่อนแผนใน 2 ระดับประสานงาน คือ การขับเคลื่อนโดยภาครัฐ และการขับเคลื่อนโดยภาคประชาสังคม โดยมีสภาพัฒนาการเมืองทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐ และการขับเคลื่อนโดยภาคประชาสังคมโดยมีสภาพัฒนาการเมืองทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร และหน่วยงานและเครือข่ายทางสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ รวบรวมองค์ความรู้ และความต้องการของประชาชน ตลอดจนขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมตามแผนโดยผ่านกลไกของกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของทุนหลักการ คือ ทุนก็ต้องมียุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็ง การเมืองภาคพลเมืองตามแผนพัฒนาการเมือง เพราะฉะนั้นการจะสะท้อนยุทธศาสตร์ ก็ต้องออกมาในรูปแบบของการให้ทุนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ขอทุนกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ก็ต้องมาดูว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ขอมาเป็นเรื่องของการสร้างความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนใน ยุทธศาสตร์ด้านใดบ้าง เช่น การให้ความรู้ในด้านทฤษฎี การส่งเสริมในด้านการปฏิบัติ การส่งเสริมให้มีส่วนร่วมที่มีการนำไปปฏิบัติจริง เป็นต้น (สัมภาษณ์อาจารย์เกียรติยศ ณ นคร รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเมืองฝ่ายวิชาการ, 15 ก.ย. 53)

ฉะนั้นจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมาสภาพัฒนาการเมืองไม่ได้มี กลไกในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่เกิดจากโครงสร้าง การเมืองในระดับบนที่สภาพัฒนาการเมืองไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ แต่ที่สำคัญต่อนี้มัน สภาพัฒนาการเมืองต้องทำให้เกิดความเข้มแข็งทางการเมืองในภาคประชาชนที่จะสามารถทำให้ การเมืองในระดับประเทศสามารถเปลี่ยนแปลงได้มากกว่าการพยายามที่จะปฏิรูปโครงสร้าง

ความคืบหน้าของสภาพัฒนาการเมือง

เนื่องจากสภาพัฒนาการเมืองเพิ่งมีการจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2551 การผลักดันให้มีการพัฒนาการเมืองยังอยู่ในขั้นของการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานในการทำการเมืองเข้มแข็ง หรือการให้ทำการเมืองภาคประชาชนเข้มแข็งยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควรในที่นี้จึงจะรายงาน ความคืบหน้าในส่วนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางการเมืองใน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ สภาพัฒนาการเมืองเป็นผู้ดำเนินงาน ส่วนของกองทุนที่มีการดำเนินการให้ทุนแก่ภาคประชาสังคม

ส่วนของสภาพัฒนาการเมืองในช่วงที่ผ่านมาในส่วนของการดำเนินการจัดตั้งโครงสร้าง การทำงานขององค์กรมีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาพัฒนาการเมือง เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2549 และมีมติแบ่งการทำงานของคณะกรรมการสภาพัฒนาการเมืองเป็น

- 1) คณะอนุกรรมการยกร่างแผนพัฒนาการเมือง
- 2) คณะอนุกรรมการยกร่างสภาพัฒนาการเมือง
- 3) คณะอนุกรรมการยกร่างกฎหมาย
- 4) คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์
- 5) คณะอนุกรรมการรับฟังความคิดเห็น
- 6) คณะอนุกรรมการประสานงาน

และมีการจัดตั้งสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองจำนวน 120 คน เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2551 ที่มาจากหลายภาคส่วนในสังคมเพื่อให้เกิดความคิด มุมมอง ประสบการณ์ที่หลากหลาย และประโยชน์ในการประสานงานในทุกพื้นที่ ทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อให้มีลักษณะที่ผสมอย่างหลากหลาย ซึ่งสมาชิกทั้ง 120 คน ทางสภาพัฒนาการเมืองมีระเบียบที่ว่าจะต้องจัดประชุม สัมภาษณ์ร่วมกับภาคีภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเชื่อมประสานภาคีเครือข่าย ในการขับเคลื่อน แผนพัฒนาการเมือง การมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นในแผนดังกล่าว และการดำเนินตามแผนดังกล่าว

สภาพัฒนาการเมืองสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาการเมือง อาทิ กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม กรมพัฒนาชุมชน กรมประชาสัมพันธ์ สำนักคณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นต้น เพื่อหาข้อสรุปการหารือแนวทางการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการเมืองไปสู่ภาคปฏิบัติ ซึ่งจากการเข้าพบและหารือมีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสภาพัฒนาการเมืองกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาการเมืองเพื่อสร้างแนวทางในการนำยุทธศาสตร์พัฒนาการเมืองทั้ง 6 มาปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม

การเข้าพบกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อรับข้อเสนอแนะแนวทางความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งขณะนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการได้เร่งพัฒนาหลักสูตรและชุดความรู้ที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงเรื่องของการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึง ระดับอุดมศึกษา และกระทรวงศึกษาฯ ก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเมืองของสภาพัฒนาการเมือง ตามยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาการเมือง

ความคืบหน้าของสภาพัฒนาการเมืองในการสร้างความเข้มแข็งทางการเมือง การสร้างการมีส่วนร่วมประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านโครงการต่าง ๆ มีดังนี้

1. โครงการประกวดการจัดทำตราสัญลักษณ์สภาพัฒนาการเมือง ภายใต้แนวคิดความเข้มแข็งทางการเมืองภาคพลเมืองและประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมดังกล่าวจัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2552 มีจุดประสงค์ให้นิสิตนักศึกษา และประชาชนส่งผลงานเข้าร่วมเพื่อส่งเสริมการสื่อความคิดความเข้มแข็งความเข้มแข็งทางการเมืองภาคพลเมืองและประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ผ่านสัญลักษณ์ที่ง่ายต่อการรับรู้ และเข้าใจ

2. การจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของสภาพัฒนาการเมือง โดยจัดขึ้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2552 เพื่อให้

ประชาชน และผู้สนใจทั่วไปร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเมืองที่ผ่านมาและการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

3. การจัดเสวนาเรื่อง "การเมืองภาคพลเมืองทางออกปฏิรูปการเมือง" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้แทนองค์กรทั้งภาครัฐและประชาชนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม โดยเฉพาะความคิดเห็นของสื่อมวลชน ซึ่งถือเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองภาคพลเมือง เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง ตามอำนาจหน้าที่ของสภาพัฒนาการเมือง โดยจัดการเสวนาประจำภาคต่าง ๆ 5 ภาค ดังนี้

ภาคเหนือ จัดขึ้นในวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2552

ภาคใต้ จัดขึ้นในวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2552

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดขึ้นในวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2552

ภาคกลางตอนบนและตะวันตก จัดขึ้นในวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2552

ภาคกรุงเทพ ปริมณฑลและตะวันออก จัดขึ้นในวันที่ 25-26 มิถุนายน พ.ศ. 2552

4. กิจกรรมหยุดทำร้ายประเทศไทย หยุดใช้ความรุนแรง สถาบันพัฒนาการเมืองร่วมกับสถาบันพระปกเกล้าและองค์กรภาครัฐกว่า 20 องค์กรร่วมกันรณรงค์เพื่อเรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่มีความขัดแย้งทางออกโดยสันติวิธี มีการร่วมลงชื่อ และร่วมกันประดับธงชาติตามอาคารบ้านเรือน อาคารสำนักงาน จัดขึ้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

5. การประชุมสมัชชาภาคพลเมือง การสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็น "ทางออกประเทศไทยในวิกฤติการเมืองไทย" กลุ่มและเครือข่ายองค์กรทางสังคมจำนวนไม่น้อยกว่า 29 องค์กรมีแนวคิดเดียวกันว่าจะร่วมดำเนินการปฏิรูปและการเมืองอย่างต่อเนื่องจึงร่วมกันจัดสมัชชาพลเมือง เพื่อจัดทำ Road Map ของภาคพลเมือง ทั้งระยะสั้นและระยะยาว จัดขึ้นเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2553

จากการสัมมนาระดมความเห็นทางออกประเทศไทยในวิกฤติทางการเมือง : Road Map ภาคพลเมือง ซึ่งภายหลังจากการกล่าวเปิดโดยและปาฐกถาพิเศษแล้ว ได้จัดให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นด้วยการลงทะเบียนเพื่อแสดงความเห็นและอภิปรายในห้องประชุม ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นผ่านการลงทะเบียนและอภิปราย โดยคณะผู้จัดงานได้ประมวลความคิดเห็นดังกล่าวเพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับทางออกประเทศไทยในภาวะวิกฤติ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) ปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

- การจัดสรรทรัพยากรใหม่เพื่อสร้างความเป็นธรรม: ปฏิรูปที่ดิน

- เกษตรกรต้องได้รับการคุ้มครองด้วยการแทรกแซงราคาจากรัฐบาล
- รัฐต้องจัดเก็บภาษีอัตราก้าวหน้า
- จัดเก็บภาษีทรัพย์สิน ภาษีที่ดิน
- แรงงานในภาคการผลิตต้องได้รับความเป็นธรรม

2) ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจทางการเมือง

- สร้างธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- นักการเมืองต้องได้รับการเลือกตั้งอย่างบริสุทธิ์โดยไม่ต้องเพิ่มโทษการซื้อสิทธิ

ขายเสียง

- การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรควรใช้การสรรหาจากกลุ่มอาชีพ
- ควรมีการปฏิรูปคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาจากประชาชน

- ต้องแยกอำนาจบริหารกับนิติบัญญัติอย่างชัดเจน โดยนายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรง
- ควรเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งใหม่และควรใช้ระบบเขตเดียวเบอร์เดียว

3) ปฏิรูประบบสวัสดิการสังคม

- รัฐสวัสดิการจะต้องเอางบประมาณมาจากภาษีที่ดินไม่ใช่ภาษีมูลค่าเพิ่ม
- ต้องมีการปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง เพื่อให้เงินภาษีทุกบาททุกสตางค์

ถูกนำไปใช้ในการจัดรัฐสวัสดิการ

- ต้องปรับปรุงสวัสดิการด้านการศึกษาให้เรียนฟรีจนจบปริญญาเอก

4) ปฏิรูปกฎหมาย

- ส.ส. ส.ว. ควรมาจากคนที่เสียสละ ไม่ควรกำหนดให้มีเงินเดือน
- อำนาจในทางนิติบัญญัติควรเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมบัญญัติเพื่อให้กฎหมาย

เป็นธรรม

- ควรมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ควรร่างพระราชบัญญัติชราภาพแห่งชาติ เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐบาลนำเบี้ยยังชีพ

คนชราไปใช้หาเสียง

5) ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม

- การพิจารณาคดีควรเปลี่ยนจากระบบกล่าวหาเป็นระบบไต่สวน

- ประชาชนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม นักการเมืองทุจริตต้องรับโทษไม่ใช่หนีคดีไปต่างประเทศ

- ประชาชนควรมีส่วนเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจคดีความ
- กระบวนการยุติธรรมต้องเป็นอิสระ (ทั้งอัยการ และผู้พิพากษา/ตุลาการ)
- การสอบสวนข้อเท็จจริงในคดีความต่างๆต้องรอบด้าน
- ควรปฏิรูปสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อแยกอำนาจสอบสวนออกจากตำรวจ
- ควรมีองค์กรช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลจากการกระทำที่เกิดจากการละเมิด

จากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

- ควรมีกองทุนสำหรับจำเลยในการต่อสู้คดี และต้องมีช่องทางเพื่อให้ประชาชนมีทนายความที่มีประสิทธิภาพในการต่อสู้คดี โดยรัฐต้องสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ

6) การคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิชุมชน

- มีการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
- มีเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีพื้นที่แสดงความคิดเห็น
- ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองที่ถูกต้องแก่ประชาชน
- มีการตั้งสภาประชาชนเพื่อทำหน้าที่เป็นสภาคู่ขนานของสภาผู้แทนราษฎร
- ชุมชนมีสิทธิในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น แหล่งน้ำ ฝืนป่า ฯลฯ
- ควรมีการกำหนดสัดส่วนเพื่อให้ประชาชนเข้าเป็นกรรมการในองค์กรอิสระ
- การคัดเลือกคนไปดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ควรต้องคำนึงถึงสัดส่วนหญิงชาย
- ปลูกฝังจิตสำนึกพลเมืองให้แก่ประชาชน เพื่อให้มีจิตสาธารณะลดความเห็นแก่ตัว
- การตัดสินใจใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดสรรทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต้องเปิดโอกาส

ให้ประชาชนมีส่วนร่วม

7) สร้างความสมานฉันท์ในสังคม

- รัฐบาลจะต้องไม่ใช่สื่อของรัฐในการสร้างความเกลียดชังระหว่างประชาชน
- สื่อต้องมีจรรยาบรรณในการกำกับดูแลสื่อตนเอง
- รัฐบาลต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจถึงความหลากหลายในวัฒนธรรม

และเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

- การแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องเปิดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม

8) ปฏิรูปการศึกษา

- ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

9) ต้องปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ให้ถูกล่วงละเมิด

6. โครงการเชื่อมประสานการนำ แผนพัฒนาการเมืองสู่การปฏิบัติ เพื่อประเมินสถานการณ์และ สรุปผลการสร้างความร่วมมือของหน่วยงานของแต่ละจังหวัด ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเมืองซึ่งประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ 27 พันธกิจ และกำหนดแนวทางการขับเคลื่อน จังหวัดนำร่องการนำแผนพัฒนาการเมืองสู่การปฏิบัติประจำ จังหวัดนำร่องการนำแผนพัฒนาการเมืองสู่การปฏิบัติประจำภาค ทั้ง 5 จังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ อำนาจเจริญ หนองบัวลำภู และระยอง จัดขึ้นเมื่อวันที่ 19-21 สิงหาคม พ.ศ. 2553

7. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง "สิทธิ ชุมชน: ประชาธิปไตยทางตรงของประชาชน" ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ให้ภาคประชาชนตลอดจนหน่วยงานภาครัฐได้เข้าพบปะทบทวนหน้าที่และสิทธิของตนผ่านกระบวนการประชาธิปไตยทางตรงและสิทธิชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มภาคเครือข่าย และประชาชน จัดขึ้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2553

8. การจัดประชุมระดับชาติเพื่อขับเคลื่อนโครงการผลักดันนโยบายพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองให้เข้มแข็ง มีการจัดเวทีหลายระดับโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในระดับทุกจังหวัดต้องเข้าร่วมในการจัดเวทีระดับภาค 5 ภาค อยู่ในชั้นการดำเนินการโดยจะจัดในวันที่ 14-17 ตุลาคม พ.ศ. 2553

9. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 สมัชชาประชาธิปไตยชุมชนสู่การเมืองภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง ประจำปี 2553 เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการสนับสนุน ประชาธิปไตยชุมชน โดยใช้แผนพัฒนาการเมืองเป็นเครื่องมือนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีสภาพพัฒนาการเมืองจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 สมัชชาประชาธิปไตยชุมชนสู่ การเมืองภาคพลเมืองที่เข้มแข็ง ประจำปี 2553 เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคพลเมืองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในวิถีชีวิตของตนเอง ต้องเริ่มที่การสร้างคามตระหนักถึงความ สำคัญของพลเมืองให้เกิดขึ้นกับทั้งภาคราชการ ภาคการเมืองและประชาชน อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการผลักดันข้อเสนอแนะใน การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไปสู่องค์กรที่มีอำนาจ ซึ่งจะจัดขึ้นในวันที่ 16-17 ตุลาคม พ.ศ. 2553

ในการเตรียมงานจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ คณะกรรมการจัดงานฯ ได้มอบหมายให้คณะทำงานฝ่ายวิชา การลงพื้นที่เป้าหมาย เพื่อศึกษาพื้นที่ใน 5 ภูมิภาค เมื่อวันที่ 5 มีนาคม - 11 กรกฎาคม 2553 ที่ผ่านมา พื้นที่ประกอบด้วย 11 จังหวัด 19 พื้นที่ ซึ่งคณะทำงานฝ่ายวิชาการได้เดินทางไปศึกษา ดังนี้

- **พื้นที่ภาคเหนือ** ศึกษาพื้นที่หมู่บ้านสามขา อ.แม่ทะ และตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง รวมถึงสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัดลำปาง
- **พื้นที่ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและตะวันออก** ศึกษาพื้นที่ตำบลบางกะไชย และตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี และที่ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
- **พื้นที่ภาคกลางตอนบนและตะวันตก** ศึกษาพื้นที่ที่สภา ผู้นำชุมชน บ้านหนองกลางดง อำเภอสามร้อยยอด และกลุ่มอนุรักษ์ป่าพรุแม่รำพึง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- **พื้นที่ภาคใต้** ศึกษาพื้นที่ที่ตำบลชุมโค อำเภอประทิว จังหวัดชุมพร และที่โรงเรียนสิทธิชุมชน ปัญหาการเกิด ระเบิดหิน ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา รวมถึงที่เครือข่ายสิทธิคนจนพัฒนาภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
- **พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ศึกษาพื้นที่รวม 4 จังหวัด ได้แก่ ตำบลท่านางแนว อำเภอเวียงน้อย และตำบลบ้านนาชุมแสง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่ตำบลกกแดง อำเภอนิคมคำสร้อย ตำบลหนองสูงใต้ อำเภอหนองสูง และตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ที่ตำบลนาผือ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ที่ตำบลดอนมนต์ และตำบลร่อนทอง อำเภอสระเต็ก จังหวัดบุรีรัมย์

หลังจากที่คณะทำงานฝ่ายวิชาการ ได้สรุปแต่ละพื้นที่แล้วจะมีการนำเสนอบทเรียนชุมชนพื้นที่ที่ได้ จากการศึกษาเบื้องต้นนำสู่เวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการพิจารณาร่วมกันจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายระดับชาติ เสนอต่อนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 16-17 ตุลาคม 2553 การประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้จะมีการประชุม กลุ่มย่อยระหว่างผู้แทนชุมชนจากทั่วประเทศ เพื่อร่วมกันพิจารณา ข้อเสนอเชิงนโยบายจาก 5 ภาค เพื่อร่วมสังเคราะห์หาฉันทามติ ต่อข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับภูมิภาค โดยใช้แผนพัฒนา การเมืองเป็นเครื่องมือ และมีการอภิปรายเรื่อง “การสร้างพลังอำนาจทางการเมืองของภาคประชาชน” โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสวัสดิการและพัฒนาสังคมประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น และต่อด้วยการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยน หลายประเด็น เช่น เรื่อง “การแก้ไขปัญหาชุมชนเริ่มต้นที่การ ฟังพาดตนเอง” “ประชาธิปไตยชุมชนกับการจัดการทรัพยากร” “ประชาธิปไตยชุมชนกับการสร้างการเมืองสมานฉันท์” และ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมประชาธิปไตยชุมชน” เพื่อจัดทำสรุปสำหรับเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อนายกรัฐมนตรี

10. โครงการโรงเรียนกับการสร้างประชาธิปไตยคุณภาพ โดยการสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองให้เยาวชนเห็นว่า เรื่องสาธารณกิจ (Public affair) ทุกเรื่อง ทั้งปัญหาของโรงเรียน ปัญหาของชุมชน ปัญหาของท้องถิ่นเป็นปัญหาของทุกคนร่วมกันและทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาร่วมกันเป็นเรื่องสำคัญ ต่อเมื่อผู้บริหารและครูได้ชักชวนให้นักเรียน นักศึกษาได้มีโอกาสร่วมกัน

- ศึกษาปัญหาของโรงเรียน ของชุมชน ของท้องถิ่น ฯลฯ และแลกเปลี่ยนทัศนะระหว่างกัน และแลกเปลี่ยนทัศนะกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น นักเรียนต่างห้อง ครู ผู้นำชุมชน อบต. อบจ. ส่วนราชการ ฯลฯ

- รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ จากแหล่งต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด นักวิชาการ NGOs ส่วนราชการ ผู้นำชุมชน ตรวจสอบนโยบาย กฎหมาย พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหา ฯลฯ

- หาทางแก้โดยเสนอแนวทางแก้ปัญหา (ทางเลือกของนโยบายสาธารณะ—Public Policy Alternative) โดยดูทางเลือกหลาย ๆ ทาง ทั้งข้อดี ข้อเสีย และทางออกที่เห็นว่าดีที่สุด

- ทำแผนปฏิบัติการของนักเรียนเองและของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุก ๆ กลุ่ม

- นำเสนอทางแก้ปัญหา (นโยบายสาธารณะ) อย่างเป็นทางการต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ถ้าโรงเรียนปลูกฝังสำนึกพลเมืองให้นักเรียน นักศึกษา ได้อย่างดี แต่ครอบครัว ชุมชนส่วนราชการ องค์กรปกครองท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญและยังคงประพฤติปฏิบัติแบบเดิม ๆ ใน “วัฒนธรรมอำนาจ” เด็ด และเยาวชนก็จะประสบทวิภาวะ คือ ในโรงเรียนเป็นประชาธิปไตยคุณภาพ แต่ในบ้านในสังคมเป็นเผด็จการ หรือประชาธิปไตยอุปถัมภ์ ความสับสนก็จะเกิดขึ้นและในหลายกรณี ครอบครัวและสังคมก็จะชนะ โรงเรียนก็จะพ่ายแพ้ ดังนั้น การสร้างสำนึกพลเมืองจึงต้องร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูและนักเรียนที่จะรณรงค์ให้ครอบครัว ชุมชน ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับรู้และมีส่วนร่วมในการช่วยผู้บริหาร ครู และนักเรียนอย่างแท้จริงต่อเมื่อทุกฝ่ายร่วมกันอย่างแท้จริง สิ่งดี ๆ ก็จะเกิดขึ้นในโรงเรียน ในบ้าน ในชุมชน ในท้องถิ่นโดยไม่ต้องพร่ำสอนเหมือนเดิม เพราะทุกฝ่ายได้เห็นประสบการณ์จริงของความเข้มแข็งร่วมแรงร่วมใจกันของทุกฝ่าย เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาธิปไตยที่มีคุณภาพแท้จริง สังคมคุณภาพก็จะค่อย ๆ เกิดขึ้นจากโรงเรียน ขยายไปสู่ชุมชน ไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น และไปทั่วทั้งอำเภอและทุกจังหวัด และเมื่อเสียงจากเรียกร้องกระหึ่มทั้งสังคมแล้ว นั่นแหละ ผู้นำการเมืองระดับชาติก็จะรับฟังและตอบสนองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมในระยะที่ต้องให้โรงเรียนที่มีความพร้อมเข้ามาสมัครก่อน แล้วจึงจะค่อย ๆ ขยายไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ

นอกจากจะเป็นผู้กระตุ้นการพัฒนาการเมืองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วสภาพพัฒนาการเมืองยังมีแนวทางการพัฒนาการเมืองผ่านการให้ทุนเพื่อให้ภาคประชาสังคมต่าง ๆ ดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองด้วยซึ่งโครงการที่ผ่านการพิจารณาการให้ทุนในปี พ.ศ. 2553 มีดังนี้

1. กิจกรรมที่มีลักษณะการดำเนินงานที่เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง การพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย และสถาบันทางการเมือง รวมทั้งสถาบันอื่นที่
2. กิจกรรมที่เป็นการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเมือง สิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของประชาชนที่พึงมีภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
3. กิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของประชาชน ชุมชน หรือองค์กรภาคประชาสังคม โดยเฉพาะบทบาทของประชาชน ชุมชน หรือองค์กรภาคประชาสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ซึ่งจากการพิจารณาได้มีการให้ทุนในโครงการเชิงประเด็นจำนวน 61 โครงการ โครงการในเชิงพื้นที่ ภาคเหนือจำนวน 21 โครงการ ภาคใต้จำนวน 22 โครงการ ภาคกลางตอนบน และภาคตะวันตกจำนวน 19 โครงการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 77 โครงการ ภาคกรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกจำนวน 40 โครงการ

การอนุมัติให้ทุนเพื่อการศึกษาวิจัยจำนวน 5 องค์กร ดังนี้

1. ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
เรื่อง โครงการศึกษากระบวนการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีด้วยกระบวนการประชาธิปไตยแบบหาวิธี (Deliberative Democracy) : กรณีบ้านเขายายเที่ยงเหนือและบ้านเขายายเที่ยงใต้ ต.คลองไผ่ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา
2. เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร
เรื่อง โครงการวิจัยตัวแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง : ศึกษากรณีพื้นที่เขตกรุงเทพ ศึกษากรณีพื้นที่เขตจตุจักร เขตลาดกระบัง และเขตบางขุนเทียน
3. หลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิตคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
เรื่อง โครงการวิจัยนครปัตตานีกับการปกครองตนเอง กรณีศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาติพันธุ์ชนเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

เรื่อง โครงการวิจัยประสิทธิผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงรายภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

5. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

เรื่อง โครงการสถาบันการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย : ศึกษากรณีการดำเนินงานของรัฐศาสตร์ตามเกณฑ์และตัวชี้วัดของ Inter-Parliamentary Union (IPU)

จากการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเมืองที่ผ่านมายังไม่สามารถทำให้การเมืองมีความเข้มแข็งขึ้นได้ แต่ก็ยังเป็นจุดเริ่มต้นที่จะพัฒนารากฐานของการเมืองไทยให้มีความเข้มแข็งจากกิจกรรมที่ผ่านมาหากกิจกรรมที่ดำเนินสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางของแผนพัฒนาการเมืองย่อมจะทำให้อนาคตการเมืองของไทยสดใสขึ้นบ้าง การพัฒนาการเมืองตามแนวทางการพัฒนาจากฐานขึ้นมาอาจจะช้ามากกว่าการปฏิรูปจากส่วนบน แต่จากที่ผ่านมาเราได้เห็นแล้วว่าการพยายามจะปฏิรูปของประเทศเราได้สร้างความเสียหายขึ้นมากมาย แม้ว่าวิธีการพัฒนาจากฐานรากจะช้าแต่ก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะสร้างเข้มแข็งความยั่งยืนให้การเมืองไทยได้

ปัญหาและอุปสรรคของสภาพัฒนาการเมือง

สภาพัฒนาการเมืองมีการจัดตั้งขึ้นมาในระยะเวลาที่จำกัด และยังมีโครงสร้างในการทำงานที่เป็นทางการ ดังนั้นปัญหาในการดำเนินงานยังมีอยู่ทั้งในส่วนของโครงสร้างภายในองค์กร การทำงานกับภาคี ภาคประชาสังคม ประชาชน จากการสัมภาษณ์ นายปรีดี โชติช่วง รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเมือง (7 ธันวาคม 2553) มีรายละเอียดดังนี้

ปัญหาเชิงโครงสร้างการทำงาน

1. สภาพัฒนาการเมืองมีความรวดเร็วในก่อร่างสร้างตัวเร็วเกินไป กล่าวคือทำให้โครงสร้างการทำงานยังไม่มีคามมั่นคง การรับรู้ของประชาชนไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นไปในรูปแบบของการทำงานร่วมกันหลังจากที่ผู้ก่อตั้งซึ่งเป็นรัฐเป็นผู้ต้องการร่างขึ้นมาว่าจะต้องเป็นไปในรูปแบบไหน มากกว่าที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในก่อร่างสร้างสภาพัฒนาการเมืองอย่างทั่วถึง

2. สมาชิกที่เข้ามาทำงานยังไม่มีความสามารถในการทำงานมากเท่าที่ควร เพราะยังขาดประสบการณ์ ความรู้ เกี่ยวกับการทำงาน ดังนั้นการทำงานจึงยังไม่สามารถสร้างการพัฒนาการเมืองในระดับโครงสร้าง นโยบาย การทำงานส่วนใหญ่เป็นในรูปแบบของการทำงานในส่วนย่อยกับชุมชนมากกว่า

3. เครือข่ายประชาชนยังไม่มีหลากหลาย กว้างขวาง ทำให้การทำงานยังไม่มี การสั่นสะเทือนในวงกว้าง ทำให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็น รูปธรรมที่ชัดเจน

4. สมาชิกในส่วนที่มาจากภาคประชาสังคมนั้นระดับองค์กรชุมชนถูกครอบงำ จากสมาชิกที่เป็นตัวแทนจากพรรคการเมือง เนื่องจากคัดเลือกนั้นไม่ได้เข้าถึงองค์กรชุมชนใน ทุกตำบล แต่เป็นการแทรกแซงจากสมาชิกจากพรรคการเมือง หรือผู้แทนหัวหน้านักการเมืองในท้องถิ่น

ปัญหาเชิงวิชาการ

1. ขาดการสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาการเมืองไม่มีการทำออกมาเป็นรูปธรรม มาจะเป็นในส่วนของที่มาว่าทำไมจึงต้องมีสภาพพัฒนาการเมือง การพัฒนาการเมืองฉบับประชาชน ว่ามีความสำคัญ หรือมีความเกี่ยวข้องอย่างไร การวิจัยปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา เพื่อสร้างให้ประชาชนเห็นถึงบทเรียนที่เกิดขึ้นจริงในสังคมอย่างถ่องแท้ เพื่อให้หลุดจากการครอบงำ จากรัฐ

2. การร่วมกันสร้างพัฒนาความรู้ร่วมกับสถาบันทางการศึกษาในการพัฒนาการเมือง ให้แก่เยาวชนยังไม่มี เพราะที่ผ่านมาจะเน้นในส่วนของชุมชนมาก การสร้างหลักสูตรเพื่อปลูกฝังให้ การพัฒนาการเมืองเป็นหน้าที่ของพลเมือง ที่ทุกคนต้องร่วมกันตระหนัก เพื่อสร้างเครือข่าย ทางวิชาการต่อไป

ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถวิเคราะห์หาคำตอบการทำงานของสภาพพัฒนาการเมืองได้ ว่าควร มีแนวทางในการพัฒนาด้านใดเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถตอบสนองในการพัฒนาการเมืองของ ประเทศไทยที่เป็นปัญหาเรื้อรังซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เครือข่ายที่มาจาก ประชาชนอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดการสั่นสะเทือนโครงสร้างทางการเมืองที่เป็นความล้มเหลวจาก อดีตสู่ปัจจุบันที่นำมาสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยขณะนี้

แนวทางการพัฒนาการเมืองของสภาพพัฒนาการเมือง

“สภาพพัฒนาการเมือง” ไม่ได้เป็นหน่วยงานที่ใหญ่โตดุจดังสภาผู้แทนราษฎร เมื่อพิจารณาถึงขอบเขตภารกิจ โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ จะพบว่าสภาพพัฒนาการเมืองเป็น เหมือนกลไกในการเอื้ออำนวยให้เกิดการเชื่อมร้อยการดำเนินงานของภาคีหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องไป สู่การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการเมืองอย่างสอดคล้องประสานกัน

ด้วยเหตุที่สภาพพัฒนาการเมืองถือเป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลักซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไก ดังที่กล่าวมาข้างต้นปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่

1. การออกแบบโครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเมืองให้สอดคล้องกับการนำร่างแผนแม่บททางการเมืองไปสู่การปฏิบัติ

เนื่องจากยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมืองทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเสมือนเครือข่ายแห่งเหตุและผลที่ผนึกกำลังกัน ในการสร้างการพัฒนาการเมืองที่จะสามารถทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยที่มีปัญหาในปัจจุบันได้ การสร้างความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน และสมาชิกของสภาพัฒนาการเมืองจึงจำเป็นที่จะต้องมาจากภาคประชาชนที่มีความเป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง

การตรวจสอบแนวทางการดำเนินงานที่ต้องสอดคล้องกัน ครอบคลุมทั้งในส่วนแผนงานโครงการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ผลสัมฤทธิ์ของทุกยุทธศาสตร์ขึ้นตรงต่อความเข้มแข็งของความเป็นพลเมือง (Citizenship) ดังนั้น การเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างประชาธิปไตยทางตรงซึ่งจะช่วยยกระดับจิตสำนึกและค่านิยมประชาธิปไตยซึ่งจะช่วยประกันความยั่งยืนของพัฒนาการประชาธิปไตย เนื่องจากความยั่งยืนสภาพของพัฒนาการประชาธิปไตยของประเทศ จึงอยู่ที่การวางรากฐานของค่านิยมประชาธิปไตย แก่ประชาชนและภาคีหุ้นส่วนนับจากระดับฐานรากไปจนถึงระดับชนชั้นนำทางการเมืองตลอดรวมไปถึงข้าราชการไทยซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการบริหารราชการแผ่นดินที่ขับเคลื่อนโดยสถาบันทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งภายในระบบ และนอกระบบ ดังคำกล่าวที่ว่า “คุณภาพของนักการเมือง ย่อมสะท้อนคุณภาพทางความคิดของประชาชน” (สัมภาษณ์ นายปรีดี โชติช่วง รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเมือง, 7 ธันวาคม 2553)

2. การสร้างองค์ความรู้เพื่อยกระดับคุณภาพทางความคิดทางการเมืองของประชาชน ซึ่งไม่ได้ได้ถูกกำหนดจากการ “ได้รับ” ข่าวสารข้อมูลที่เป็นต่อการตัดสินใจทางการเมือง แต่ถูกกำหนดจาก “การรับรู้และตีความ” (Perceptual interpretation) ต่อข่าวสารข้อมูล

แนวทางการสร้างความรู้แก่ประชาชนคือการกระตุ้นให้ประชาชนออกมาแสดงความคิดเห็น ทิศทาง การสังเคราะห์ความรู้ร่วมกันจากทุกภาคส่วน เพราะในแต่ละพื้นที่แม้จะอยู่ภายใต้ระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย แต่มุมมอง ค่านิยม การถือปฏิบัติทางการเมืองมีความแตกต่างกันมาก จึงจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่ถูกต้องให้เหมาะสม ไม่ใช่การบังคับให้ทำตามส่วนงานหรือรัฐ เพียงอย่างเดียว การสื่อสารร่วมกันระหว่างท้องถิ่นจะสามารถทำให้ลดความแตกต่าง สร้างความเข้าใจให้แก่รัฐได้

แนวทางการพัฒนาการเมืองต้องอาศัยเครือข่ายวงกว้างที่จะเชื่อมโยง สะท้อน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเมืองตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยกระบวนการดังกล่าวจำเป็น

อย่างยิ่งที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความเป็นอิสระมีความคล่องตัว ในการดำเนินงานให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาการเมืองตามยุทธศาสตร์ที่จะก่อให้เกิด การพัฒนาการเมืองอย่างยั่งยืนในประเทศไทย